

Ajuntament
de Barcelona

**BARCELONA
CONTRA LA SOLEDAT ●**

QUAN ELS TREBALLS CAUSEN SOLEDAT

Sara Moreno Colom

Autoria

Sara Moreno Colom

Doctora en Sociologia. Professora agregada al Departament de Sociologia de la UAB.

Tardor 2020

Projecte

Estratègia municipal contra la Soledat 2020-2030
Regidoria d'Infància, Joventut, Gent Gran i Persones amb Discapacitat - Ajuntament de Barcelona

Edició

Direcció de Serveis a Infància, Joventut i Gent Gran
Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI
Ajuntament de Barcelona
Passeig de Sant Joan, 75 – Barcelona

©Ajuntament de Barcelona

Es permet la reproducció de les dades i la informació que provenen de fonts municipals (citant la seva procedència).
L'article és responsabilitat exclusiva de la seva autora

Quan els treballs causen soledat

Sara Moreno Colom

Doctora en Sociologia i professora agregada al Departament de Sociologia de UAB

Una de les paradoxes del món globalitzat és que les múltiples possibilitats de connexió social conviuen amb l'augment de la soledat no desitjada. La intensitat amb què es manifesta aquest fenomen a escala mundial fa insuficients les explicacions que es recolzen en mites socialment compartits. Més enllà de l'imaginari que relaciona la soledat amb determinats col·lectius, cal aprofundir en les causes del problema per identificar les situacions que viuen les persones que se senten soles. Des d'aquesta perspectiva, emergeixen els treballs, per absència o presència, com una de les causes del sentiment de soledat. Quins són els rostres de la soledat causada pels treballs?

El gènere de la soledat

Per tal de respondre aquesta pregunta, es parteix de dues premisses teòriques definides des de la sociologia. En primer lloc, la necessitat d'incorporar la perspectiva de gènere per referir-se al treball en plural. En aquest sentit, es parla dels treballs per incloure l'ocupació i el conjunt de tasques necessàries per a la reproducció de la vida humana malgrat no estiguin remunerades. Es considera, doncs, el treball domèstic i el treball de cura majoritàriament assumit per les dones.

En segon lloc, es parteix de la centralitat del treball productiu en l'organització de la societat, les ciutats i la vida quotidiana. Des dels inicis de la industrialització, malgrat els canvis ocorreguts d'ençà, l'activitat laboral masculina ha tingut un paper central, material i simbòlic, en la quotidianitat de les persones. Materialment, l'ocupació dona

accés a recursos materials i drets socials. Simbòlicament, el reconeixement que envolta la feina es manifesta en termes identitaris i de connexió social, especialment per als homes.

A partir d'aquestes dues premisses, s'observa com la invisibilització dels treballs, la precarietat laboral o la pèrdua d'ocupació poden ser causes, entre d'altres, de la soledat. A continuació s'apunten, des de la perspectiva de gènere, algunes de les situacions on els treballs poden provocar el sentiment de soledat de manera diferencial entre les dones i els homes.

Quan la soledat en els treballs té nom de dona

La manca de reconeixement social i econòmic del treball domèstic i del treball de cura dibuixa les coordenades de la soledat femenina més enllà del col·lectiu de persones grans. Assumir la responsabilitat de les tasques domèstiques o de l'atenció a una persona dependent en el si d'una família tot renunciant a l'activitat laboral pot contribuir a explicar la frase "em sento sola". La disponibilitat quotidiana i les renúncies personals que impliquen aquestes responsabilitats poden conduir a les dones que les assumeixen a una situació d'aïllament social i esgotament físicamental atesa la càrrega de treball no visible. De la mateixa manera, la soledat esdevé un risc laboral per a les treballadores de la llar o les cuidadores familiars que assumeixen aquesta responsabilitat, des de la formalitat o informalitat, quan les condicions són

adverses. El personal de neteja de grans equipaments, com les universitats o els edificis d'oficines, treballa quan ningú més ho fa per tal de deixar netes les instal·lacions quan no estan actives. En la mesura que és una feina invisible, elles són invisibles.

La invisibilitat d'un treball realitzat durant horaris atípics de matinada o nocturns pot provocar aïllament social i, segons les condicions de vida, soledat. La manca de relacions interpersonals durant la jornada laboral i la manca de sincronia amb la resta de temps socials pot accentuar la vulnerabilitat d'un col·lectiu que sovint treballa en condicions precàries, tant pel que fa al salari com a l'estabilitat laboral.

Un altre cas paradigmàtic és el de les treballadores familiars dels serveis d'atenció domiciliària que creuen les ciutats diàriament per anar a les llars de les persones usuàries i ajudar-les a fer les activitats bàsiques de la vida diària. La intensitat d'un treball menystingut i executat des de la solitud també pot provocar soledat. Encara resulta més vulnerable el cas de les cuidadores informals, majoritàriament dones d'origen immigrant, que es troben en règim d'interne en domicilis particulars on la situació d'irregularitat sovint coincideix amb l'aïllament social d'una feina que no deixa espai per al temps de lliure disposició personal. El conjunt d'aquestes situacions té en comú l'assumpció d'un treball tan intens com invisible que dificulta les relacions socials i les possibilitats d'organització col·lectiva. Ambdós

aspectes, imprescindibles per teixir xarxes de reconeixement mutu.

Quan l'absència d'ocupació masculina provoca soledat

Durant moltes dècades, la norma social de l'ocupació ha dibuixat una trajectòria vital masculina caracteritzada per la seqüència: estudis, treball, jubilació. Es tracta d'un patró que es construeix sobre la divisió sexual del treball que atribueix a l'home la responsabilitat de portar un salari familiar a casa i a la dona, la responsabilitat de tenir cura de la llar i de les persones que hi viuen. La persistència del pes simbòlic d'aquest model, malgrat no es correspon amb la realitat quotidiana de moltes llars, explica per què l'absència d'ocupació pot romandre al rerefons de la frase "em sento sol". Una aproximació segons la fase del cycle vital permet caracteritzar diversos escenaris. En primer lloc, els joves que ni estudien ni treballen es poden trobar amb una manca de projecte vital amb conseqüències negatives per a la seva identitat alhora que dificultats per establir un entorn de relacions socials. El doble buit d'aquesta situació pot causar el sentiment de soledat. En segon lloc, l'experiència masculina de l'atur, entès com la voluntat de treballar però no trobar feina, pot convertir les vint-i-quatre hores del dia en una vivència constant de temps buit, sense significat personal ni reconeixement social.

La centralitat de l'ocupació en el projecte vital masculí implica que la resta d'activitats perden sentit en absència de treball remunerat. És així com l'atur de llarga durada pot suposar la perpetuació d'una

situació que afecta la identitat masculina i les possibilitats de connexió social tot obrint les portes a la soledat. En aquest mateix sentit, en tercer lloc, l'arribada de la jubilació d'aquells que han tingut una trajectòria laboral solapada amb la trajectòria vital dibuixa un nou escenari que, en absència d'activitats alternatives, també es pot vestir de soledat. En definitiva, l'experiència masculina de la inactivitat juvenil, l'atur i la jubilació apunta tres etapes del cycle vital on la manca d'alternativa al pes material i simbòlic del treball remunerat pot explicar l'emergència del sentiment de soledat.

Quan la soledat sacseja el món

La perspectiva de gènere posa de manifest els múltiples rostres de la soledat causada pels treballs. Aprofundir en les causes socials d'aquest fenomen és imprescindible per avançar en el disseny i el desplegament de polítiques públiques que defugin de les generalitzacions i entenguin la complexitat d'una paradoxa que sacseja el món globalitzat, alhora que mostra les desigualtats que el travessen.

Ajuntament
de Barcelona

**BARCELONA
CONTRA
LA SOLEDAT**

barcelona.cat/soledat